

درس فارغ فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی غسل الجنابة

موضوع جزئی: موجبات جنابت

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

تاریخ: ۳ آذر ۱۳۹۹

مصادف با: ۷ ربیع الثانی ۱۴۴۲

جلسه: ۳۴

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهیرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

فصل فی غسل الجنابة

و هی تحصل بأمرین؛

الأول: «خروج المنی و لو فی حال النوم أو الاضطرار و إن کان بمقدار رأس إبرة، سواء کان بالوطء أو بغيره، مع الشهوة أو بدونها، جامعاً للصفات أو فاقداً لها، مع العلم بکونه منياً و فی حکمه الرطوبة المشتبهة الخارجة بعد الغسل مع عدم الاستبراء بالبول...»^۱.

به نظر مرحوم سید (ره)، غسل جنابت با دو امر حاصل می شود؛

اول، خروج منی

اولین موردی که موجب وجوب غسل جنابت می شود، خروج منی است، هر چند که خروج منی در حال خواب باشد یا شخص، مضطر به خروج منی شده باشد، هر چند که خروج، به اندازه سر سوزن باشد، اعم از اینکه [منی] به وطی یا غیر وطی خارج شود و با شهوت یا بدون شهوت خارج شود، جامع صفات باشد یا فاقد صفات باشد، با علم به منی بودن آن [، یعنی ملاک اصلی این است که شخص علم به منی بودن آن مایعی که خارج شده است، داشته باشد که اگر به منی بودن آن علم داشته باشد، خصوصیات دیگر مهم نیست]. رطوبت مشتبهة به منی که بعد از غسل و عدم استبراء به بول، [از انسان] خارج شود نیز در حکم منی است. مطالب مذکور، مبنی بر حصول جنابت به وسیله منی و خصوصیات که برای آن ذکر شد، محل خلاف و اشکال نیست، بلکه عده ای همان گونه که مرحوم محقق (ره) در معتبر مطرح کرده است، ادعای اجماع کرده اند که یکی از موجبات حصول جنابت، خروج منی با خصوصیات مذکور است.

علاوه بر اجماع، اطلاق روایات نیز بر حصول جنابت به وسیله خروج منی دلالت دارند که روایات ذیل از آن جمله اند؛

روایت اول: صحیح محمد بن مسلم: مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا (ع)؛ قَالَ: «الْغُسْلُ فِي سَبْعَةِ عَشَرَ مَوْطِنًا إِلَى أَنْ قَالَ: وَ غُسْلُ الْجَنَابَةِ فَرِيضَةٌ»^۲.

روایت دوم: موثق سماعة: عَنْ سَمَاعَةَ؛ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يَنَامُ وَلَمْ يَرَ فِي نَوْمِهِ أَنَّهُ اخْتَلَمَ فَوَجَدَ فِي ثَوْبِهِ وَ عَلَى فَخْذِهِ الْمَاءَ، هَلْ عَلَيْهِ غُسْلٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ»^۳.

سؤال: آیا وجوب غسل جنابت با انزال الماء، اختصاص به مردان دارد یا اعم از زن و مرد است، یعنی آیا فقط مردان جنب می شوند و غسل جنابت بر آنها واجب می شود یا اینکه زنان نیز جنب می شوند و غسل جنابت بر آنان واجب می شود؟

۱. سید محمد کاظم، طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۲۷۷.

۲. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۱، ص ۱۷۶، ح ۱۲.

۳. همان، باب ۱۰، ص ۱۹۸، ح ۱.

پاسخ: مرحوم صاحب مدارک (ره) بر اینکه در جنابت، بین مرد و زن فرقی نیست و هر دو جنب می‌شوند، ادعای اجماع کرده است. روایاتی که در این رابطه وارد شده‌اند دو دسته‌اند که دسته اول بر عدم فرق بین مرد و زن دلالت دارند، لکن دسته دوم روایات بر این که جنابت فقط مختص به مرد است و زن را شامل نمی‌شود، دلالت دارند، در نتیجه طبق روایات دسته دوم، زن با صرف انزال [و بدون جماع] جنب نمی‌شود و لذا غسل جنابت بر او واجب نمی‌شود.

روایات دسته اول، متعدّدند که روایات ذیل از آن جمله‌اند؛

روایت اول: صحیحہ حلبی: عَنْ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي الْمَنَامِ مَا يَرَى الرَّجُلُ، قَالَ: «إِنْ أَنْزَلَتْ فَعَلَيْهَا الْغُسْلُ وَإِنْ لَمْ تُنْزَلْ فَلَيْسَ عَلَيْهَا الْغُسْلُ»^۱.

روایت دوم: عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَعْدٍ الْأَشْعَرِيِّ؛ قَالَ: سَأَلْتُ الرُّضَا (ع) عَنِ الرَّجُلِ يَلْمَسُ فَرْجَ جَارِيَتِهِ حَتَّى تُنْزَلَ الْمَاءَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُبَاشِرَ يَعْثُبُ بِهَا بِيَدِهِ حَتَّى تُنْزَلَ، قَالَ: «إِذَا أَنْزَلَتْ مِنْ شَهْوَةٍ فَعَلَيْهَا الْغُسْلُ»^۲.

روایت سوم: صحیحہ محمد بن اسماعیل بن بزيع: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ الرُّضَا (ع) عَنِ الرَّجُلِ يُجَامِعُ الْمَرْأَةَ فِيمَا دُونَ الْفَرْجِ وَتُنْزَلُ الْمَرْأَةُ هَلْ عَلَيْهَا غُسْلٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ»^۳.

از سه روایت مذکور، استفاده می‌شود که در حصول جنابت به وسیله انزال، فرقی بین مرد و زن نیست و زن نیز همانند مرد با صرف انزال الماء جنب می‌شود، هرچند دخولی صورت نگرفته باشد.

مرحوم شیخ صدوق (ره) معتقد است که زن اگر محتمل شد، غسل بر او واجب نمی‌شود^۴.

به نظر می‌رسد که کلام مرحوم شیخ صدوق (ره) مستند به روایاتی باشد که در حصول جنابت به وسیله انزال بین مرد و زن فرق قائل شده‌اند.

روایات دسته دوم که بین مرد و زن در حصول جنابت به وسیله انزال، تفاوت قائل شده‌اند و بر این که غسل جنابت با انزال، بر زن واجب نمی‌شود، دلالت دارند، متعدّدند که روایات ذیل از آن جمله‌اند؛

روایت اول: صحیحہ عمر بن اذینه: عَنْ عُمَرَ بْنِ أَذِينَةَ؛ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع): الْمَرْأَةُ تَحْتَلِمُ فِي الْمَنَامِ فَتُهْرِيقُ الْمَاءَ الْأَعْظَمَ، قَالَ: «لَيْسَ عَلَيْهَا غُسْلٌ»^۵.

روایت دوم: صحیحہ محمد بن مسلم: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ؛ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ (ع) كَيْفَ جُعِلَ عَلَى الْمَرْأَةِ إِذَا رَأَتْ فِي النَّوْمِ أَنَّ الرَّجُلَ يُجَامِعُهَا فِي فَرْجِهَا الْغُسْلُ وَلَمْ يُجْعَلْ عَلَيْهَا الْغُسْلُ إِذَا جَامَعَهَا دُونَ الْفَرْجِ فِي الْيَقَظَةِ فَأَمَنْتُ، قَالَ: «لِأَنَّهَا رَأَتْ فِي مَنَامِهَا أَنَّ الرَّجُلَ يُجَامِعُهَا فِي فَرْجِهَا فَوَجَبَ عَلَيْهَا الْغُسْلُ وَالْآخِرُ إِنَّمَا جَامَعَهَا دُونَ الْفَرْجِ فَلَمْ يَجِبْ عَلَيْهَا الْغُسْلُ لِأَنَّهُ لَمْ يُدْخِلْهُ وَلَوْ كَانَ أَدْخَلَهُ فِي الْيَقَظَةِ وَجَبَ عَلَيْهَا الْغُسْلُ أَمَنْتُ أَوْ لَمْ تُمْنِ»^۶.

۱. همان، باب ۷، ص ۱۸۷، ح ۵.

۲. همان، ص ۱۸۶، ح ۲.

۳. همان، ح ۳.

۴. شیخ صدوق، المقنع، ص ۴۲.

۵. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۷، ص ۱۹۱، ح ۲۱.

۶. همان، ص ۱۹۱، ح ۱۹.

در روایت مذکور، راوی از امام باقر (ع) سؤال کرده است که چرا اگر زن در خواب ببیند که با مردی هم‌بستر شده است باید غسل کند، ولی اگر در بیداری از طریق غیر فرج با مرد مجامعت کند و منی از او خارج شود، غسل بر او واجب نیست؟ آن حضرت (ع) در پاسخ فرمود که وجوب غسل در موردی که زن، مردی را در خواب ببیند که با او هم‌بستر شده است به خاطر این است که زن در خواب دیده است که مرد از طریق فرج با او مجامعت کرده است، ولی در موردی که در بیداری و از طریق غیر از فرج با زن مجامعت شود و منجر به خروج منی از او شود، دخولی در فرج صورت نگرفته است لذا غسل بر او واجب نیست، چرا که اگر در بیداری دخول صورت گیرد، غسل بر زن واجب می‌شود، چه منی از او خارج شود و چه منی از او خارج نشود.

بحث جلسه آینده: بقیه روایات و بررسی آنها، ان شاء الله، در جلسه آینده ذکر خواهد شد.

«الحمد لله رب العالمین»